

KARINA ZAJĄC

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydział Teologiczny

**Parafialne poradnictwo rodzinne elementem
nowej ewangelizacji.
Poszukiwanie rozwiązań w dokumentach Kościoła**

Katolickie poradnictwo rodzinne w duchu „nowej ewangelizacji” według istotnych dokumentów Kościoła

a. Charakterystyka terminu „nowa ewangelizacja”

Nowa ewangelizacja była jednym z priorytetów programu duszpasterskiego Jana Pawła II i Benedykta XVI, pozostaje nim też dla papieża Franciszka. Jej adresatami mają być osoby ochrzczone, które porzuciły swoją wiarę czy zaniechały praktyk religijnych.

Jan Paweł II poruszył ten problem w encyklice *Redemptoris missio* z 1990 roku:

Istnieje wreszcie sytuacja pośrednia, zwłaszcza w krajach o chrześcijaństwie dawnej daty, ale czasem również w Kościołach młodych, gdzie całe grupy ochrzczonych utraciły żywy sens wiary albo wprost nie uważają się już za członków Kościoła, prowadząc życie dalekie od Chrystusa i od Jego Ewangelii. W tym wypadku zachodzi potrzeba „nowej ewangelizacji” albo „re-ewangelizacji” (RM, nr 33).

Przez wieki praca duszpasterska Kościoła koncentrowała się na głoszeniu Ewangelii narodom, ludziom nieznanym nauczania Jezusa i na nauczaniu wiernych uczestniczących w życiu Kościoła. Założeniem nowej ewangelizacji jest wypracowanie form pracy duszpasterskiej ukierunkowanej na ożywienie

wiary i odnalezienie na powrót miejsca w Kościele przez tych, którzy odeszli. W encyklice *Veritatis splendor* Jan Paweł II sprecyzował, że oznacza to głoszenie: „Ewangelii zawsze nowej i zawsze niosącej nowość; która musi być prowadzona «z nową gorliwością, nowymi metodami i z zastosowaniem nowych środków wyrazu»” (VS, nr 106).

Benedykt XVI w homilii podczas Mszy Świętej rozpoczynającej 7 października 2012 roku Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów w Rzymie pod hasłem: *Nova evangelizatio ad christianam fidem tradendam*, mówił, że istnieje wyraźny związek między kryzysem wiary i kryzysem małżeństwa. Jak od dawna twierdzi i świadczy Kościół, małżeństwo jest powołane, aby było nie tylko przedmiotem, ale także podmiotem nowej ewangelizacji. Potwierdza się to już w wielu doświadczeniach wspólnot i ruchów religijnych, a coraz częściej także w diecezjach i parafiach¹.

Kontynuatorem idei pracy duszpasterskiej drogą nowej ewangelizacji pozostaje papież Franciszek, który z ogłoszonej przez siebie w 2013 roku adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* uczynił program duszpasterskiej działalności Kościoła. Do owocnej ewangelizacji konieczna jest zmiana sposobu działania, zweryfikowanie na nowo celów, stylu i metod pracy, kreatywność w poszukiwaniu środków służących wyjściu poza obowiązujące dotychczas schematy (EG, nr 33). Franciszek zwraca uwagę, że ewangelizacja powinna być bardzo cierpliwa i uwzględniać ograniczenia (EG, nr 24). Należy zatem przeprowadzić proces zmian i wypracować różne formy misyjnej kreatywności. Zdaniem Franciszka: „Parafia nie jest strukturą przestarzałą. Właśnie dlatego, że ma wielką elastyczność, może przyjąć bardzo różne formy, wymagające otwarcia i misyjnej kreatywności ze strony duszpasterza i wspólnoty” (EG, nr 28). Zatem jednym z priorytetowych zadań pracy ewangelizacyjnej w parafiach powinno być duszpasterstwo rodzin wspomagane przez parafialne poradnictwo rodzinne, realizujące swoją misję przy wsparciu poradnictwa, dostosowanego do sytuacji konkretnego małżeństwa, rodziny, służącego rozwiązywaniu przez nie trudności i problemów, wspierającego i uczącego przeżywania małżeństwa i rodzicielstwa w duchu chrześcijańskim.

b. Wskazania duszpasterskie w *Familiaris consortio* i *Amoris laetitia*

Podstawowymi dokumentami programowymi Magisterium Kościoła dla rozwoju duszpasterstwa rodzin i katolickiego poradnictwa rodzinnego są ad-

¹ Benedykt XVI, *Homilia na rozpoczęcie XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów*, http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/homilies/2012/documents/hf_ben-xvi_hom_20121007_apertura-sinodo.html [dostęp: 27.06.2019].

hortacje apostołskie *Familiaris consortio* Jana Pawła II z 1981 roku i *Amoris laetitia* papieża Franciszka z 2016 roku.

W *Familiaris consortio* Jan Paweł II podjął refleksję nad sytuacją rodziny w świecie współczesnym, zamysłem Boga Stwórcy względem małżeństwa i rodziny, zadaniami rodziny chrześcijańskiej. Papież stwierdził, że: „Trzeba podjąć każdy wysiłek, ażeby zorganizować i rozwinąć duszpasterstwo rodzin, troszcząc się o tę pierwszoplanową rodzinę w przekonaniu, że przyszłość ewangelizacji zależy w wielkiej mierze od «Kościoła domowego»” (FC, nr 65). Czwarta część adhortacji zawiera wskazówki dotyczące prowadzenia duszpasterstwa rodzin: etapów, organizacji, pracowników i okoliczności. Adresatami *Familiaris consortio* są biskupi, kapłani i wierni całego Kościoła katolickiego. Działalność duszpasterska Kościoła powinna być progresywna, także jeśli chodzi o pójście za rodziną i towarzyszenie jej krok w krok na różnych etapach jej formacji i rozwoju (FC, nr 65), od trzyetapowego przygotowania do małżeństwa: dalszego, bliższego i bezpośredniego (FC, nr 66-68), przez duszpasterstwo małżeństw, pomoc w szczególnych okolicznościach (FC, nr 77), po duszpasterstwo w sytuacjach nieprawidłowych (FC, nr 79-85). Szczególną uwagę należy objąć wspieranie samych małżeństw, zwłaszcza w pierwszych latach po ślubie przy podejmowaniu nowych ról małżeńskich i rodzicielskich, najlepiej przez inne małżeństwa z dłuższym stażem (FC, nr 69). Jako najważniejsi i pożądanymi pracownicy duszpasterstwa rodzin wymienieni zostali biskupi, kapłani, zakonnicy, zakonnice, a także specjaliści świeccy (lekarze, prawnicy, psychologowie, pracownicy społeczni, doradcy itp.; FC, nr 75), których należy odpowiednio przygotować na kursach specjalistycznych celem niesienia rodzinie kompetentnej pomocy. Praca duszpasterska w Kościele musi być realizowana zarówno w wymiarze uniwersalnym, jak i partykularnym w Kościele, z którego struktur wyróżnia się parafia. Na niej spoczywa odpowiedzialność za rozwijanie duszpasterstwa rodzin (FC, nr 70). Zaproszenie świeckich specjalistów i małżeństw do niesienia pomocy innym małżeństwom przyczyniło się do powstawania parafialnych poradni rodzinnych.

Amoris laetitia papieża Franciszka jest kompendium zagadnień poruszonych podczas dwóch ostatnich synodów biskupów o rodzinie z lat 2014 i 2015, owocem tekstu synodalnego biskupów *Relatio synodi* złożonego z 62 paragrafów poświęconych wszystkim poruszonym problemom poddanym głosowaniu jako najbardziej konieczne do rozwiązania w Kościele². Ojciec Święty poddał analizie obecną sytuację rodziny w świecie, zebrał w całość wszystkie elementy nauczania Kościoła o małżeństwie i rodzinie, potwierdzając aktualność i jedność doktryny nauczania poprzednich papieży, zwracając uwagę

² Por. «*Relatio synodi*» – *Wyzwania duszpasterskie związane z rodziną w kontekście ewangelizacji*, „L'Osservatore Romano” 11 (366) 2014, s. 8-21.

na możliwość różnych sposobów interpretowania pewnych aspektów tegoż nauczania lub niektórych wynikających z niego konsekwencji (por. AL, nr 3) przez poszukiwanie rozwiązań odpowiednich dla tradycji i wyzwań lokalnych w zależności od kraju, a nawet regionu (por. AL, nr 3). Rozdział 6. i 8. adhortacji poświęcił omówieniu podejmowanych działań duszpasterskich na rzecz rodzin, wskazał potrzebę wypracowania nowych dróg duszpasterskich, ograniczając się do zaakcentowania głównych kierunków w celu wykorzystania ich do tworzenia szczegółowych programów dostosowanych do konkretnych Kościołów partykularnych, w tym poszczególnych parafii (por. AL, nr 199). Zaapelował o opracowanie programów pracy duszpasterskiej przez Kościoły lokalne, głównie indywidualne parafie, będące rodzinami rodzin, uwzględniających przede wszystkim „wysiłek ewangelizacyjny i katechetyczny skierowany do wnętrza rodziny”, który dawałby konkretne wskazówki do rozwiązywania problemów rodzinnych. Zdaniem papieża, w obecnych społeczeństwach nie wystarczy już ogólna troska o rodzinę realizowana przez wielkie projekty duszpasterskie, ale pomoc ukierunkowana na przeżycie doświadczenia, że Ewangelia rodziny jest odpowiedzią na najgłębsze pragnienia człowieka: jego godności i pełnej realizacji we wzajemności, w jedności i płodności małżeńskiej, w sposób nienarzucający gotowych norm do stosowania, ale proponujący wartości, odpowiadające potrzebom współczesnego człowieka, często zarzucającego praktyki religijne i żyjącego, jakby Boga nie było (por. AL, nr 200-202)³. Papież Franciszek sygnalizuje pilną potrzebę rozwoju oddolnych struktur duszpasterstwa rodzin. Szósta część adhortacji zatytułowana: „Niektóre perspektywy duszpasterskie: głoszenie dzisiaj Ewangelii rodziny, prowadzenie narzeczonych na drodze przygotowania do małżeństwa, towarzyszenie w pierwszych latach życia małżeńskiego, rozjaśnić kryzysy, niepokoje i trudności, gdy śmierć wbija swoje żądło”, i cała część ósma adhortacji zatytułowana: „Towarzyszyć, rozpoznać i włączyć to, co kruche: stopniowość w duszpasterstwie, rozeznanie tak zwanych sytuacji «nieregularnych», okoliczności duszpasterskie w rozeznaniu duszpasterskim, normy i rozeznanie, logika miłosierdzia duszpasterskiego”, pokazują, jak wiele zadań i kierunków pracy musi podjąć Kościół, aby skutecznie służyć współczesnym małżeństwom i rodzinom. Adhortacja *Amoris laetitia* naciska na konieczność niesienia pomocy rodzinom przeżywającym trudności w poszczególnych parafiach, w których działać będą poradnie rodzinne obsługiwane przez odpowiednio przygotowanych kapłanów, diakonów, zakonników i zakonnice, katechetów i świeckich pracowników duszpasterskich. Ponadto w diecezjach w szczególnych sytuacjach winna być też świadczona specjalistyczna pomoc, na przykład: psychologiczna, pedagogiczna, medyczna, socjalna, kuratorska dla nieletnich i rodzin

³ *Relacja końcowa 2015*, nr 32-77, w: AL, s. 158-159.

(por. AL, nr 202-204)⁴. Potrzebni są też duszpasterze i specjaliści świeccy do prowadzenia osób żyjących w sytuacjach „nieregularnych”, by w możliwy sposób włączać je do uczestnictwa w życiu Kościoła tak, by rozeznanie pomogło im w znalezieniu możliwych dróg odpowiedzenia Bogu i rozwoju pośród ograniczeń (por. AL, nr 305). Papież daje wytyczne, w jaki sposób organizować pracę z narzeczonymi, małżonkami w pierwszych latach po ich ślubie, w sytuacjach szczególnych, trudnych, także w sytuacjach „nieregularnych”, zwracając uwagę na dostrzeżenie odpowiednich momentów życiowych rodzin i osób indywidualnych, w których warto podejmować działania ewangelizacyjno-poradnicze.

Przygotowanie do małżeństwa należy intensywnie prowadzić przez wszystkie trzy etapy: dalszy, bliższy i bezpośredni, w sposób długotrwały ciągły i stopniowy, dostosowując pracę duszpasterską do okoliczności odpowiednich momentów życia młodych ludzi. Istotne jest świadectwo życia własnej rodziny od chwili urodzenia, wspierane przez odpowiednią inicjację chrześcijańską, uwypuklającą powiązanie małżeństwa z chrztem i innymi sakramentami, tworzenie specyficznych programów przygotowania do małżeństwa, które będą prawdziwym doświadczeniem w życiu kościelnym pogłębiającym różne aspekty życia rodzinnego. W przypadku narzeczonych przygotowujących się do zawarcia małżeństwa papież proponuje prowadzenie ich do podjęcia dojrzałej decyzji, rozpoznania niedogodności lub zagrożeń, wyrażenia indywidualnych oczekiwań od drugiej osoby, wyrażenia obrazu wspólnego życia, jakie jest planowane. Tak ukierunkowana praca z osobami zaręczonymi ma za cel znalezienie środków pomocnych, by pomyślnie mogli radzić sobie z problemami małżeńskimi i byli ich świadomi. Wobec szerzącej się laicyzacji społeczeństw papież kładzie nacisk na odpowiednie przygotowanie narzeczonych do samej uroczystości ślubnej, przez pomoc w zrozumieniu młodym, że sakrament to nie tylko jakiś moment, który potem staje się częścią przeszłości i wspomnień, ale wywiera on trwały wpływ na całe życie małżeńskie (por. AL, nr 205-216)⁵.

Oprócz działań adresowanych do narzeczonych papież szczególnie podkreśla konieczność wspierania samych małżeństw, zwłaszcza w pierwszych latach życia po ślubie i później podczas różnego rodzaju kryzysów rodzinnych, również po rozpadzie małżeństwa i rozwodzie, przez wysłuchanie i dowartościowanie cierpienia tych, którzy doświadczyli niesprawiedliwie separacji, rozwodu lub porzucenia albo zostali zmuszeni, wskutek maltretowania przez współmałżonka do zerwania pożycia, tych, którzy owdowieli, z różnych przyczyn zostali postawieni w obliczu samotnego rodzicielstwa (por. AL, nr 217-222 i 231-258). W punktach 223 do 230 *Amoris laetitia* są zawarte propozycje

⁴ Tamże, nr 61.

⁵ Konferencja Katolickiego Episkopatu Kenii, Kampeni ya Kawrisma 2015 (18 lutego 2015) w: AL, s. 170.

posynodalne nieodzownych sposobów pomocy proponowanych do wykorzystania w pracy parafialnych poradni rodzinnych wobec nowożeńców w pierwszych latach małżeństwa, na przykład nauki: wypracowania własnych zwyczajów rodzinnych i codziennych rytuałów, umiejętności porozumiewania się i wzajemnego słuchania, przygotowania do przyjęcia daru płodności, planowania czasu indywidualnego i wspólnego, czasu poświęconego dzieciom, świętowania rzeczy ważnych, wypracowania wspólnych przestrzeni duchowości, wspólnej modlitwy i uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii, znalezienia pewnych wspólnych wartości do dzielenia i pielęgnowania, szczególnie w przypadkach, gdy jedno z małżonków jest nieochrzczone lub nie chce żyć zobowiązaniami wypływającymi z wiary. Parafie z duszpasterstwem skierowanym do rodzin, poprzez specjalistyczne poradnie, rekolekcje dla małżonków, konferencje specjalistów o życiu rodzinnym, spotkania małżeństw i inne inicjatywy służą pomocą, mając na względzie troskę o dobro rodziny i kształtowanie postaw chrześcijańskich. Papież uświadamia, że dzisiaj duszpasterstwo rodzin musi być zasadniczo misyjne, wychodzące, pozostające blisko ludzi. Nie może być fabryką kursów, w których uczestniczy niewiele osób (por. AL, nr 223-230).

Papież przypomina o obowiązku niepotępiania nikogo, również osób żyjących w sytuacjach „nieregularnych”: rozwiedzionych, w związkach cywilnych, innych sytuacjach nieregularnych, oraz o konieczności otwartego wysłuchania tych osób, rozeznania ich sytuacji, duszpasterskiego podejścia, ukazywania Bożej pedagogii łaski i miłosierdzia, próby włączenia w odpowiedni dla nich sposób do uczestnictwa w życiu Kościoła, unikając wszelkich okazji do zgorznienia. Potwierdził też aktualność dotychczasowych norm kanonicznych, nie ogłaszając nowych norm ogólnych typu kanonicznego, możliwych do zastosowania do wszystkich przypadków. Szczegółowe rozeznanie kanoniczne jest przedmiotem pracy specjalistycznych poradni kanonicznych (por. AL, nr 296-310).

Adhortacja została zakończona przypomnieniem papieża o konieczności rozwoju i pielęgnowania duchowości małżeńskiej i rodzinnej. Cały tekst adhortacji stanowi zwieńczenie dotychczasowego nauczania Kościoła o małżeństwie i rodzinie z wytycznymi do opracowania szczegółowych programów pracy duszpasterskiej w poszczególnych krajach, Kościołach partykularnych i parafialnych.

Dokumenty Konferencji Episkopatu Polski dotyczące organizacji i zadań parafialnego poradnictwa rodzinnego

Pierwsze sygnały o potrzebie powołania pracowników świeckich do duszpasterstwa rodzin i zasadności tworzenia poradni rodzinnych znajdują się w *I Instrukcji Episkopatu Polski dla duchowieństwa o przygotowaniu*

wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin z 1969 roku i w II Instrukcji Episkopatu Polski dotyczącej przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego oraz wprowadzenia nowego obrzędu sakramentu małżeństwa z 1975 roku. W tych dokumentach wspomniano o możliwości korzystania z pomocy świeckich przy prowadzeniu przygotowania narzeczonych do małżeństwa w przyparafialnym poradnictwie rodzinnym. Praca skierowana była głównie do nupturientów pragnących zawrzeć małżeństwo sakramentalne. Dotychczas obowiązuje Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do małżeństwa w Kościele katolickim z 1989 roku, wydana po ogłoszeniu przez Jana Pawła II adhortacji *Familiaris consortio*, dostosowująca przygotowanie do małżeństwa zgodnie z zaleceniami papieża i dzieląca je na trzy etapy.

Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku Jana Pawła II, prawnie regulujący w Kościele zasadność pomocy małżonkom w trudnościach (por. KPK/83, kan. 1064)⁶; był przyczynkiem do wydania pierwszej regulacji prawnej w Kościele polskim przez II Synod Plenarny z lat 1991-1999, którego wynikiem były wnioski i postulaty także dotyczące poradni rodzinnych.

Pierwszym polskim dokumentem, który w całości poświęcono powoływaniu i działalności poradnictwa rodzinnego w Kościele, jest ogłoszone przez Konferencję Episkopatu Polski w 2003 roku *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* zawierające konkretne wytyczne oraz zarządzenia w celu opracowania i stosowania w obrębie Kościołów partykularnych, w tym parafialnych. Podzielono je na sześć rozdziałów z wytycznymi dla duchowieństwa, indywidualnych osób świeckich, całych rodzin, które po odpowiedniej formacji należy wdrożyć w niesienie pomocy rodzinom z trudnościami małżeńskimi, wychowawczymi i angażować w przygotowanie nupturientów do małżeństwa. Podano szczegółowe instrukcje do trzyetapowego przygotowania do małżeństwa i życia w rodzinie. Podkreślono obowiązek powoływania poradnictwa specjalistycznego i placówek w obrębie diecezji w celu niesienia pomocy rodzinom w sytuacjach szczególnych, a także służącej rodzinie współpracy z organizacjami społecznymi i władzami politycznymi.

Cały trzeci rozdział *Dyrektorium* został poświęcony poradnictwu rodzinnemu i innym formom pomocy rodzinie. Znajduje się w nim stwierdzenie, że: jedną z form pomocy narzeczonym, małżonkom i rodzicom jest kompetentne poradnictwo rodzinne, łączące fachowość doradców z ich osobistym świadectwem życia Ewangelią. Chodzi bowiem o pomoc tym osobom, w realizowaniu Bożego zamysłu wobec ich rodziny. Wyróżnić należy: parafialne poradnie rodzinne, poradnie specjalistyczne oraz telefony zaufania (por. DDR, nr 37).

⁶ Jest rzeczą ordynariusza miejsca troszczyć się o właściwe organizowanie tego rodzaju pomocy, po wysłuchaniu także, gdy się to wyda pożyteczne, zdania mężczyzn i kobiet, odznaczających się doświadczeniem i biegłością.

Powoływanie parafialnych poradni rodzinnych zlecono księżom proboszczom, ze wskazaniem, by każda parafia miała swoją poradnię, a kiedy to niemożliwe, by jedna służyła kilku parafiom. Założono, że pracować w nich mogą odpowiednio przygotowane osoby świeckie, zwane doradcami życia rodzinnego (por. DDR, nr 38). *Dyrektorium* przedstawia dokładne wymogi, jakie muszą spełniać osoby w nich posługujące, wymóg przeznaczenia na działalność poradniczą odrębnego lokalu, udostępnienia informacji o godzinach, w jakich można skorzystać z pomocy, zalecenia dotyczące wynagradzania doradców za świadczoną usługę (por. DDR, nr 40-42).

W *Dyrektorium* zadania poradni rodzinnych podzielono na blok nauczycielski i doradczy. Do pierwszego z nich należą: ukazywanie właściwego wymiaru miłości małżeńskiej i rodzinnej, czystości przedmałżeńskiej i małżeńskiej, przygotowanie do odpowiedzialnego rodzicielstwa i szacunku do życia od poczęcia do naturalnej śmierci. Natomiast drugi blok obejmuje: pomoc w rozwiązywaniu konfliktów i problemów rodzinnych, wychowawczych oraz kształtowanie postaw prorodzinnych (por. DDR, nr 39).

W każdej diecezji obowiązkowo powinny powstać diecezjalne specjalistyczne poradnie rodzinne, w miarę możliwości również rejonowe bądź dekanalne specjalistyczne poradnie rodzinne. Poradnie takie, w celu zapewnienia zgłaszającym się integralnej pomocy, winny zatrudniać różnych specjalistów. Oprócz duszpasterza mają być w nich dostępni między innymi: psycholog, pedagog, prawnik, lekarz (konsultant), nauczyciel naturalnego planowania rodziny (por. DDR, nr 43).

Zadania poradnictwa rodzinnego wynikają ze specyficznej sytuacji rodziny współczesnej, która swe niezmiennie powołanie do zaspokajania najbardziej ludzkich potrzeb realizuje w nieustannie zmieniających się warunkach, dlatego konieczne jest udzielanie pomocy małżeństwom i rodzinom w rozwiązywaniu ich konfliktowych sytuacji, innych trudności, problemów, zwłaszcza drogą kontaktów indywidualnych z konkretnymi małżeństwami, narzeczonymi, a także w grupie małżeństw, narzeczonych, celem wymiany doświadczeń. Poradnictwo katolickie powinno być ukierunkowane jednocześnie na: rozwój duchowy i promowanie chrześcijańskiego stylu życia, zachętę do modlitwy, uczestnictwo wraz z dziećmi w życiu sakramentalnym Kościoła, gdyż nadrzędnym celem tegoż poradnictwa jest jego misja ewangelizacyjna. Jednak nie może skupiać się wyłącznie na sprawach religijno-moralnych, ale musi pozostawać dostępne także dla osób niebędących katolikami. W przypadku kontaktu z takimi osobami doradca, szanując przekonania osoby radzącej się, nie powinien ukrywać własnych przekonań. W procesie pomocy obie strony muszą zachować szacunek, a decyzje podejmować w wolności.

Konferencja Episkopatu Polski w 2009 roku przyjęła dokument: *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, przedstawiający podstawy doktrynalne nie-

zmiennego nauczania Kościoła na temat małżeństwa i rodziny i formułujący wnioski duszpasterskie odnoszące się do tych ważnych wymiarów ludzkiego życia, często obecnie opacznie rozumianych. Dokument nie zawiera szczegółowych wytycznych do prowadzenia poradnictwa rodzinnego, ale podkreśla, że bezpośrednie przygotowanie do małżeństwa powinno być priorytetowym działaniem duszpasterskim. Wskazuje też nowe sposoby tegoż przygotowania, uwypuklając istotę skutecznego wychowania do czystości przedmałżeńskiej (por. tamże, nr 97-104). W całym dokumencie biskupi przypominają, że rodzina jest drogą Kościoła, a duszpasterstwo rodzin powinno być priorytetem działań duszpasterskich w parafii. Przypominają o zasadach apostołstwa świeckich, by katolicy w każdej pracy, zwłaszcza w poradnictwie parafialnym, kierowali się zmysłem wiary i wykonywali ją w duchu współdziałania z Bogiem, tak by rodziny stały się domowym Kościołem (por. tamże, nr 82 i 124-127).

Wytyczne pastoralne do adhortacji „Amoris laetitia” to najnowszy dokument wydany w 2018 roku przez Konferencję Episkopatu Polski, skierowany głównie do duszpasterzy polskich. Dokument określa sposoby organizowania w polskich realiach duszpasterstwa narzeczonych, małżeństw i osób w sytuacjach trudnych bądź nieregularnych. Wytyczne zebrane są w czterech punktach. Idąc za tekstem *Amoris laetitia*, w pierwszym punkcie biskupi przedstawili główne akcenty nauczania papieża Franciszka. W drugim punkcie omówili dotychczas realizowane drogi w duszpasterstwie narzeczonych, małżonków i rodzin w Polsce oraz, opierając się na kryteriach duszpasterskich papieża Franciszka: przyjęcia, towarzyszenia, rozeznawania i integracji, zaakcentowali, co jest do zrobienia w tym zakresie. W trzecim punkcie zostały wytyczone nowe impulsy do pracy duszpasterskiej z narzeczonymi, małżonkami, a także osobami, które znalazły się w sytuacjach trudnych i nieregularnych. W czwartym punkcie dokumentu biskupi wzywają do pastoralnego rozeznania i logiki integracji w świetle VIII rozdziału *Amoris laetitia*. W zakończeniu *Wytycznych* wskazują potrzebę nowelizacji *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* dla Kościoła polskiego, które stanie się podstawą do opracowania diecezjalnych bądź metropolitalnych instrukcji wykonawczych (por. Wytyczne, s. 1-12)⁷.

Konkluzje końcowe

Parafialne poradnictwo rodzinne jest nieodzownym elementem działalności Kościoła w świecie i w Polsce jako narzędzie ewangelizacyjne i doradcze dla narzeczonych, małżeństw, rodzin i osób indywidualnych. Mając na uwa-

⁷ KEP, *Wytyczne pastoralne do „Amoris laetitia”*, 2018, <http://kodr.pl/wp-content/uploads/2018/10/Wytyczne-pastoralne-do-adhortacji-Amoris-Laetitia.pdf>, [dostęp: 03.07.2019].

dze liczne zagrożenia dla małżeństw i rodzin, trzeba poszerzyć formy i sposoby niesienia pomocy rodzinie, tworzyć nowe poradnie parafialne. Z raportu ISKK SAC wynika, że w 2017 roku istniały w Polsce 10 392 parafie, a tylko 2449 parafialnych poradni rodzinnych, stąd wniosek o konieczności tworzenia nowych placówek tego typu⁸.

W parafiach przeważa nadal oferta skierowana do nupturientów przed zawarciem małżeństwa, której celem jest nauczanie metod naturalnego planowania rodziny. Zbyt mało jest poradnictw adresowanych do małżeństw, rodzin, osób indywidualnych, oferujących pomoc w rozwiązaniu ich problemowych sytuacji rodzinnych. Pilne jest zatem wypracowanie nowych metod poradniczych uwzględniających indywidualność problemów poszczególnych osób przychodzących po radę.

Doradztwo parafialne powinno być prowadzone w duchu chrześcijańskim, ewangelizacyjnym, ale bez narzucania praktyk religijnych. Winno koncentrować się na pozytywnym rozwiązaniu problemów małżeńskich, rodzinnych, wychowawczych.

Ze statystyk ISKK za 2017 rok widać istniejące braki w kadrze świeckich pracowników poradni. Było 1087 duszpasterzy rodzinnych, 3591 doradców życia rodzinnego i 190 specjalistów, wobec 95082 zgłaszających się w poradniach⁹. Konieczne jest powoływanie nowych osób do pracy poradniczej w parafiach po uprzedniej kierunkowej formacji.

Mając na względzie rosnące zapotrzebowanie na taki typ poradnictwa i konieczność dostępności do poradni w różnych porach dnia i tygodnia, a zatem dużą ilość czasu pracy doradców, istotne jest uregulowanie kwestii ich wynagrodzeń, w zależności od zasobności parafii, przez zawarcie stosunku pracy lub wprowadzenie odpłatności od osób korzystających.

Istotną kwestią jest przeznaczenie odrębnego pomieszczenia na działalność poradniczą, stworzenie odpowiednich warunków pracy, zapewnienie dostępności materiałów niezbędnych w poradnictwie.

Brak dynamicznej i skutecznej reklamy o dostępności oferty parafialnej poradni rodzinnej skierowanej również do małżeństw i rodzin skutkuje poszukiwaniem pomocy w poradnictwie świeckim, a tym samym utratą możliwości posługi doradczej w duchu chrześcijańskim. Stąd potrzeba stałego, aktywnego promowania parafialnych poradni rodzinnych.

Wyjątkowość katolickiego poradnictwa rodzinnego opiera się na promowaniu wartości życia rodzinnego, trwałości, wierności małżeńskiej, odpowiedzialnego rodzicielstwa, czystości przedmałżeńskiej i małżeńskiej, na poszuki-

⁸ *Annuario Statisticum Ecclesiae in Polonia AD 2019*, ISKK, Warszawa 2019, http://iskk.pl/images/stories/Instytut/dokumenty/Annuario_Statisticum_2019.pdf, [dostęp: 03.07.2019].

⁹ Tamże, s. 41.

waniu rozwiązań trudnych sytuacji rodzinnych służących uzdrowieniu relacji małżeńskich i rodzinnych w duchu chrześcijańskim. Parafialne poradnictwo rodzinne w Kościele katolickim rozwija się coraz prężniej, jednak w sposób nierówny, intensywniej w dużych miastach i parafiach, natomiast słabiej w małych miastach i wioskach. W aktualnej sytuacji rodzin pilne jest wdrożenie wszystkich zaleceń podanych w dokumentach Kościoła powszechnego i polskiego na rzecz rozwoju katolickiego poradnictwa rodzinnego, szczególnie parafialnego.

PARISH FAMILY COUNSELING AS PART OF THE NEW EVANGELIZATION. SEARCHING FOR SOLUTIONS IN CHURCH DOCUMENTS

SUMMARY

The subject and content of the article focus on the organization and tasks of parish family counseling offered to marriages and families by the Catholic Church as one of the elements of counseling assistance regarding the progressive breakdown of marriages and families, frequent negation of the value of marriage itself, especially “its essential attributes: unity and indissolubility” (KPK / 83, canon 1056). The good of the family is of key importance for the future of the world and the Church (AL, No. 31), which is why the Catholic Church recognizes the need to organize, adapt and implement family counseling tasks, especially at parishes, because they are closest to the faithful in their daily lives. Due to the complexity of problems faced by modern marriages and families, the Church in its documents draws attention to the need to develop this form of counseling with emphasis on counseling assistance with the element of “new evangelization”, dynamic, open, taking into account the current reality of contemporary detachment of man from faith.

The article presents important Church documents regulating the activities of parish family counseling centers, their goals and tasks in the context of the “new evangelization”. Particular attention was paid to the need for such counseling for married couples and families in the first years of their marriage. The final conclusions summarize the considerations and propose possible solutions to streamline the provision of support and teaching the experience of marriage and parenthood as a Christian calling.

Keywords: family counseling; advisory assistance; new evangelization

Słowa kluczowe: poradnictwo rodzinne; pomoc doradcza; nowa ewangelizacja

BIBLIOGRAFIA

- III Nadzwyczajne Zgromadzenie Synodu Biskupów (2014), «*Relatio synodi*» – *Wyzwania duszpasterskie związane z rodziną w kontekście ewangelizacji*, „L'Osservatore Romano” 11, s. 8-17.
- Adamczyk J. (2014), *Pracownicy katolickich poradni rodzinnych: aspekt kanoniczno-pastoralny*, „Ius Matrimoniale 25/4, s. 77-101.
- Franciszek (2016), Posynodalna adhortacja apostolska *Amoris laetitia* o miłości w rodzinie, Kraków. *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* (1990), Kraków.
- Jan Paweł II (1994), Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym, Wrocław.
- Jan Paweł II (2011), *Kodeks prawa kanonicznego*, w: *Kodeks prawa kanonicznego. Komentarz*, red. P. Majer, Kraków, s. 786.
- Kargulowa A. (2007), *O teorii i praktyce poradnictwa. Podręcznik akademicki*, Warszawa, s. 28-32.
- Konferencja Episkopatu Polski (2009), *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, Warszawa.
- Kroczyński P. (2015), *Kościelne poradnictwo rodzinne: stan prawny i postulaty de lege ferenda*, w: *Wyjechać czy pozostać? Wokół dylematów rynku pracy*, red. M. Duda, B. Majerek, Kraków, s. 279-295.
- Murgatroyd S.J. (2000), *Poradnictwo i pomoc*, tłum. E. Turlejska, Poznań, s. 11-17.
- Piłśniak M. (2015), *Krótką koldra. O dialogu małżeńskim*, Poznań, s. 129-137.
- Pyżlak G. (2013), *Formacja świeckich pracowników duszpasterstwa rodzin. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań doradców życia rodzinnego i absolwentów diecezjalnych studiów rodziny*, Lublin.
- Skreczko A. (2009), *Wybrane przejawy troski Kościoła katolickiego o rodzinę w Polsce*, „Studia nad Rodziną” 13 nr 1-2 (24-25), s. 129-148.
- Słowik M. (2012), *O potrzebie rozwoju poradnictwa rodzinnego opartego na wartościach chrześcijańskich – na przykładzie działalności Kościoła katolickiego w Polsce*, „Pedagogia Christiana” 2/30, s. 193-213.
- Sujak E. (2015), *Poradnictwo małżeńskie i rodzinne. Książka dla doradców i duszpasterzy*, Lublin.

Publikacje internetowe

- Benedykt XVI, *Homilia na rozpoczęcie XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów*, http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/homilies/2012/documents/hf_ben-xvi_hom_20121007_apertura-sinodo.html [dostęp: 27.06.2019].
- Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*, http://kodr.pl/wp-content/uploads/2018/10/adhortacja_evangelii_gaudium.pdf [dostęp: 03.07.2019].
- Instytut Statystyki Kościoła katolickiego SAC (2019), *Annuario Statisticum Ecclesiae in Polonia AD 2019*, http://iskk.pl/images/stories/Instytut/dokumenty/Annuario_Statisticum_2019.pdf [dostęp: 03.07.2019].
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/r_missio_1.html [dostęp: 03.07.2019].
- Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_06081993_veritatis-splendor.html [dostęp: 03.07.2019].
- Jan Paweł II, List do rodzin *Gratissimam sane*, http://kodr.pl/wp-content/uploads/2018/10/adhortacja_evangelii_gaudium.pdf [dostęp: 03.07.2019].
- Konferencja Episkopatu Polski, Wytyczne pastoralne do *Amoris laetitia*, 2018, <http://kodr.pl/wp-content/uploads/2018/10/Wytyczne-pastoralne-do-adhortacji-Amoris-Laetitia.pdf>, [dostęp: 03.07.2019].

Karina Zając – doktorantka UPJP2 Wydział Teologiczny, specjalizacja – prawo kanoniczne małżeńskie. Adwokat kościelny w Sądzie Biskupim Diecezji Gliwickiej od 2011 roku i w Sądzie Metropolitalnym w Krakowie od 2015, a także mediator i doradca małżeński w Parafii NSPJ w Krakowie-Płaszowie u oo. Sercańców. Zainteresowania badawcze: analiza i badanie systemu pomocy poradniczej dla małżeństw, rodzin, kobiet oferowanej przez Kościół Katolicki; poszukiwanie nowych rozwiązań i możliwości niesienia pomocy i form tej pomocy poradniczej; sytuacja małżeństw, rodzin, kobiet, aktualne przyczyny problemów, zaburzeń w relacjach, dialogu, dochodzenia do porozumienia; pomoc prawna kanoniczna doradcza przedprocesowa i w trakcie trwania procesów kościelnych, jej przebieg.

